

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny

ul. Nowolipie 13/15, 00-150 Warszawa

tel.: 22 635 93 95, 22 635 93 92

federacja@federa.org.pl; www.federa.org.pl

NIEdostępność świadczeń gwarantowanych - zabiegu przerwania ciąży - w rzeszowskich szpitalach

Federacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny od 25 lat bada dostępność świadczeń zdrowia reprodukcyjnego. W 2019 roku prowadzi akcję **#PrześwietlamySzpitale** w celu monitorowania placówek z kontraktem na świadczenie m.in. terminacji ciąży. W ramach dostępu do informacji publicznej¹ kierujemy wnioski do jednostek w stolicach województw, by ocenić, jak przestrzegają prawa i jakie procedury stosują. Cyklicznie publikujemy wyniki akcji, skorygowane o informacje od pacjentek nt. realiów i podejmowane przez nas interwencje. Wszelkie naruszenia zgłaszamy do Rzecznika Praw Pacjenta, Narodowego Funduszu Zdrowia i Ministerstwa Zdrowia, by odgórne, systemowe zmiany doprowadziły do poprawy dostępności tego świadczenia gwarantowanego². Podejmujemy też działania rzecznicze pod adresem władz lokalnych, jeżeli (współ)finansują szpitale zobligowane do wykonywania aborcji.

Podkarpacie od lat jest białą plamą na mapie Polski pod względem wykonywania terminacji ciąży³. Dlatego Federacja skierowała do dyrekcji pięciu rzeszowskich szpitali z umową NFZ „Ginekologia i położnictwo – hospitalizacja” następujące zapytania:

1. *Ile zabiegów przerywania ciąży dopuszczalnych na mocy ustawy z 1993 r. zostało przeprowadzonych od początku 2019 r. z podziałem na miesiące?*
2. *Czy obecnie przeprowadza się zabiegi przerywania ciąży zgodnie z ustawą z 1993 r.?*
3. *Jeśli odpowiedź na powyższe pytania jest negatywna, proszę o wskazanie przyczyn odmowy przeprowadzania zabiegów przerywania ciąży dopuszczalnych na mocy ustawy z 1993 r.*
4. *Czy w przypadku odmowy przeprowadzenia zabiegów przerywania ciąży dopuszczalnych na mocy ustawy z 1993 r. przez lekarzy wykonujących zawód w [nazwa szpitala] Dyrektor wskazuje pacjentkom realne możliwości uzyskania tego świadczeniu u innego lekarza lub w innym zakładzie opieki zdrowotnej albo zapewnia Pan wykonanie takiego zabiegu (jako świadczenia zdrowotnego) przez innego lekarza – podwykonawcę?”*

¹ art. 2 ust. 1 ustawy o dostępie do informacji publicznej z dnia 6 września 2001 r. (t.j. Dz.U. 2018 poz. 1330 ze zm.)

² na mocy Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 22 listopada 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu leczenia szpitalnego

³ w przypadkach przewidzianych przez ustawę z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży

5. Jak wyglądają procedury postępowania z pacjentką, która zgłasza się do Państwa szpitala w celu terminacji ciąży lub u której w trakcie diagnostyki ujawniają się ustawowe przesłanki do terminacji ciąży (a pacjentka wyraża wolę jej przerwania)? Jakie czynności/świadczenia są wykonywane i w jakiej kolejności?

Poniższa tabela ilustruje informacje i deklaracje przekazane przez 5 rzeszowskich szpitali.

Nazwa szpitala	Data odpowiedzi	Wykonywanie terminacji ciąży	Liczba zabiegów w 2019 r.	Liczba zabiegów w 2018 r.*	Dodatkowe informacje
Szpital Specjalistyczny PRO FAMILIA	16.05.2019	NIE	0	0	Szpital nie wykonuje terminacji ciąży z powodu klauzuli sumienia wszystkich lekarzy (poza niebezpieczeństwem utraty życia lub zdrowia), nie wskazuje innych placówek.
SPZOZ nr 1 Szpital Miejski im. Jana Pawła II	16.05.2019	NIE	0**	0	Szpital nie wykonuje terminacji ciąży, bo „nie było przypadków ciąż spełniających kryteria ustawy z 1993”. W przypadku stwierdzenia lub podejrzenia wad, pacjentki kierowane są do Szpitala Pro-Familia.
Kliniczny Szpital Wojewódzki nr 1 im. F. Chopina	13.06.2019	NIE	0	0	Szpital nie wykonuje terminacji ciąży z powodu klauzuli sumienia wszystkich lekarzy. Nie wskazuje innych placówek. Nie ma procedury postępowania.
NZOZ Asklepios B.P. Sp. z o.o.	24.07.2019	NIE	0	0	Szpital nie posiada w strukturze położnictwa i patologii ciąży. Wykonuje zabiegi operacyjne z zakresu ginekologii i ginekologii onkologicznej.
Kliniczny Szpital Wojewódzki nr 2 im. św. Jadwigi Królowej	15.05.2019	TAK?	0**	0	„Nie odmawia się zabiegu przerwania ciąży”. „Brak osób zgłaszających potrzebę przeprowadzenia zabiegu”. Nie ma procedury postępowania.

*Dane pozyskane przez Federację na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny

** Wyjaśnienie: „z powodu braku pacjentek, które zgłosiły się do szpitala ze wskazaniem do terminacji ciąży”

Spośród wszystkich szpitali tylko jeden oświadczył, że nie odmawia pacjentkom, a zera w statystykach tłumaczy „brakiem pacjentek zgłaszających się ze wskazaniem do przerwania ciąży”. Niestety doświadczenia Federacji nie potwierdzają tej deklaracji. Pacjentki są informowane, że niemal cały personel lekarzy i położnych podpisał klauzulę sumienia (ergo nie ma możliwości przeprowadzenia zabiegu), przy czym wyegzekwowanie odmowy na piśmie – w tym i innych szpitalach - graniczy z cudem. Brak dowodów na piśmie uniemożliwia zaś podjęcie działań prawnych wobec jednostek czy instytucji, które naruszają prawa pacjentek. Co gorsza, brak śladów w dokumentacji oznacza, że podmioty nadzorujące placówki nie widzą problemu, a przez to potrzeby interwencji.

Pozostałe szpitale – poprzez arbitralne odmowy do przerwania ciąży z przyczyn medycznych lub prawnych- łamią prawa pacjentek do świadczeń i informacji, jak też ustawę o planowaniu rodziny oraz kontrakt z NFZ. Co zaskakujące, Szpital Miejski im. Jana Pawła II tłumaczy się brakiem kontraktu na badania prenatalne, przy czym żadne przepisy nie wymagają takiego kontraktu. Szpital ten posiada kontrakt na hospitalizację w zakresie ginekologii-położnictwa, a przez to zobowiązany świadczyć zabieg terminacji ciąży. Tymczasem odsyła do Pro-Familii, która mimo obu kontraktów i konsultanta wojewódzkiego na stanowisku ordynatora nie wykonuje aborcji. Przypomnijmy, że zadaniem konsultanta wojewódzkiego⁴ jest m.in. „kontrola poziomu świadczeń” oraz „opiniowanie, czy podmiot leczniczy spełnia warunki, żeby udzielać świadczeń zdrowotnych w danej dziedzinie medycyny”. Tymczasem statystyki i wyniki monitoringu pokazują, że żaden szpital w Rzeszowie nie realizuje w pełni kontraktu z NFZ, a więc dopuszcza się systemowych naruszeń praw pacjenckich. Czy zatem szpitale z personelem, który nie realizuje pełni świadczeń, spełnia kryteria kontraktu z NFZ? Dlaczego żaden szpital nie poniósł odpowiedzialności za utrzymujące się nieprawidłowości? Dlaczego konsultant wojewódzki nie podjął żadnych działań, by zapewnić kompleksową opiekę dla pacjentek w ciąży obciążonej ciężkimi i nieodwracalnymi wadami?

Warto podkreślić, że o ile lekarze, położne i pielęgniarki mają prawo do odmowy wykonywania świadczeń z powodu klauzuli sumienia, o tyle dyrekcja szpitala ma obowiązek skierować pacjentkę do placówki, gdzie realnie uzyska dostęp do aborcji. Niestety wymóg ten, podkreślany przez Ministerstwo Zdrowia, nie jest realizowany, wobec czego pacjentki muszą szukać należytej i niezbędnej pomocy medycznej w innych regionach lub za granicą (pod warunkiem, że posiadają znaczące zasoby finansowe).

Klauzula sumienia nie powinna także negatywnie wpływać na dostępność świadczeń, stąd potrzeba systemowych rozwiązań np. podwykonawstwa. W latach 2005-2008 obowiązywało rozporządzenie ministra zdrowia, które zobowiązywało szpital do podzlecenia usług, których świadczenia odmawiali lekarze jako sprzecznych z ich sumieniem. Ponadto rozporządzenie pozwalało Narodowemu Funduszowi Zdrowia rozwiązać umowę ze szpitalem w przypadku naruszenia tych przepisów. W maju 2008 roku rozporządzenie zostało uchylone przez ministra zdrowia. Dlatego wobec placówek notorycznie uchylających się od przestrzegania prawa Federacja skieruje wnioski do NFZ-u i RPP o przeprowadzenie kontroli i nałożenie kar oraz zwróci się do Ministerstwa Zdrowia o podjęcie interwencji służącej ochronie praw pacjentek na Podkarpaciu.

⁴ <https://www.gov.pl/web/zdrowie/konsultanci-wojewodzczy>

Wyniki w perspektywie powszechnych naruszeń prawa

Zabiegi przerwania ciąży w przypadkach określonych w ustawie o planowaniu rodziny są świadczeniami gwarantowanymi, które powinny być realizowane we wszystkich szpitalach mających kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia „położnictwo i ginekologia – hospitalizacja”.

Jak wynika z otrzymywanych przez Federację zgłoszeń, prowadzonych interwencji i doniesień medialnych oraz [przeprowadzonego monitoringu](#), dostępność aborcji jest znacząco ograniczona w całej Polsce z powodu kilku czynników:

- braku jednolitej, zgodnej z prawem, procedury postępowania, która byłaby znana z góry przez pacjentki,
- stawiania dodatkowych, niewymaganych żadnymi przepisami wymogów (np. obowiązkowa konsultacja psychologiczna, zgoda konsultanta wojewódzkiego lub komisji bioetycznej lub konsylium, obowiązkowy okres oczekiwania),
- odmów motywowanych ideologicznie,
- niekierowania pacjentek do placówek, które zapewnią uzyskanie tego świadczenia. Warto w tym miejscu wskazać, że taki obowiązek szpitala jako podmiotu leczniczego, a przez to dyrektora placówki, potwierdziło w piśmie z 21 grudnia 2018 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych podczas prezentacji [stanowiska rządu przed Komitetem Ministrów Rady Europy](#)⁵ w sprawie implementacji wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka *P. i S. przeciwko Polsce*.

W rezultacie, zaledwie 10% zakontraktowanych placówek przestrzega prawa i świadczy zabiegi przerywania ciąży. Wedle statystyk Ministerstwa Zdrowia, w ostatnich latach wykonuje się około 1100 aborcji, przy czym większość tylko w czterech województwach – mazowieckim, śląskim, pomorskim i łódzkim - co świadczy o rosnącej koncentracji i wymuszonej migracji kobiet do innych regionów Polski.

Powyższy tekst dostępny jest online [na stronie](#).

Kontakt dla mediów:

Liliana Religa

federacja@federa.org.pl

22 635 93 95

⁵ *Nadzór nad wykonaniem wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, H46-13 P. and S. v. Poland (Application No. 57375/08), CM/Del/Dec(2019)1340/H46-13, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090000168093755e*